



Instrucció 1/2025, de regulació del dret a rebre atenció religiosa als centres penitenciaris de Catalunya

1. Justificació

El dret de tota persona a professar i a practicar una determinada religió fou reconegut l'any 1948 per la Declaració Universal dels Drets Humans. La Constitució Espanyola de 1978 també va recollir aquest dret, el qual va ser posteriorment regulat per la Llei Orgànica de Llibertat Religiosa (1980).

La legislació reguladora de l'execució penal de la pena privativa de llibertat també ha estat sensible al reconeixement dels drets religiosos de les persones internades en centres penitenciaris. Així, la Llei Orgànica General Penitenciària estableix que l'Administració ha de garantir la llibertat religiosa de les persones internes i que facilitarà els mitjans per tal que aquest dret pugui exercir-se plenament. El Reglament Penitenciari, per la seva banda, regula la manera com es concreta aquest dret dels interns a rebre assistència per part de la confessió religiosa que triïn.

Tanmateix, la societat catalana és cada vegada més plural des del punt de vista religiós, i això es reflecteix també a l'interior dels centres penitenciaris. El nombre d'institucions religioses que sol·liciten tenir accés als centres penitenciaris és cada dia més gran, així com les demandes que formulen, cada cop més diverses.

Davant d'això, es fa necessari revisar els mecanismes a través dels quals s'organitza el servei d'assistència religiosa amb l'objectiu principal d'assegurar que totes les persones internes puguin rebre una atenció religiosa adient, tot establint la distinció entre les persones que porten a terme aquesta assistència religiosa i aquelles que, vinculades a comunitats religioses, accedeixen als centres penitenciaris com a voluntaris per a realitzar activitats segons les normes establertes per l'Administració penitenciària per al voluntariat.

Bo i partint de la legislació vigent sobre aquesta qüestió, és especialment important definir de forma acurada quines són les tasques que s'engloben sota el terme "assistència religiosa", així com el perfil de les persones que les han de dur a terme. Finalment, cal establir les condicions en què les comunitats religioses podran accedir als centres penitenciaris i les contrapartides que han de rebre per aquest servei.

2. Organització de l'assistència religiosa als centres penitenciaris

Partint de l'article 54 de la Llei Orgànica General Penitenciària (1/1979), dels acords entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu i dels respectius acords entre l'Estat i les entitats representatives d'altres tradicions religioses, el Departament de Justícia i Qualitat Democràtica de la Generalitat de Catalunya impulsarà convenis de col·laboració amb l'Església Catòlica i amb cadascuna de les tradicions religioses amb les quals l'Estat ha signat acords de cooperació, per tal de concretar la forma en què es proporcionarà l'assistència religiosa en els centres penitenciaris, sempre i quan així ho aconselli el nombre d'interns que professin una determinada confessió.

Tanmateix, aquests convenis hauran de respectar les següents disposicions:

a) Procediment d'acreditació del personal religiós

El personal religiós que faci les tasques d'assistència a les persones internes dels centres penitenciaris serà designat per la comunitat religiosa corresponent i haurà de ser autoritzat formalment per accedir als centres penitenciaris per la Subdirecció General de Programes Rehabilitació i Sanitat. Les autoritzacions concedides tindran caràcter anual, i que en tot cas, perdran la seva vigència cada 31 de desembre, la qual cosa requerirà la seva renovació. El nombre de representants de cada confessió assignats a cada centre serà determinat en relació a les necessitats d'assistència detectades.

Per aquesta tasca d'acreditació del personal religiós, la Subdirecció General de Programes Rehabilitació i Sanitat, comptarà amb l'assessorament de la Direcció General d'Afers Religiosos del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica.

La Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat s'encarregarà de facilitar les credencials del personal religiós acreditat, així com de les persones que els ajudin en les activitats d'assistència religiosa.

Pel que fa referència a l'atorgament de credencials a les persones que ajudin en les tasques d'assistència religiosa, s'actuarà d'acord amb les previsions de la Circular 4/2021, de gestió del personal extern als Centres Penitenciaris de Catalunya, en la redacció donada per la Circular 2/2022.

El personal religiós cessarà en les seves funcions per decisió dels responsables de la seva comunitat religiosa, per pròpia iniciativa, o a proposta de les autoritats penitenciàries.

b) Formació prèvia del personal religiós i seguiment de l'assistència religiosa del personal religiós

La Unitat de Recursos Comunitaris del Servei de Medi Obert i Serveis Socials, de la Direcció General d'Afers Penitenciaris, facilitarà al personal religiós la formació en els aspectes de la normativa penitenciària que puguin ser rellevants per a l'exercici de les seves funcions. En concret, aquesta formació incidirà en qüestions relatives a l'acollida i la seguretat, l'organització dels centres penitenciaris, i la normativa i la funció penitenciària.

Així mateix, la Direcció General d'Afers Penitenciaris en col·laboració amb la Direcció General d'Afers Religiosos establirà instruments i procediments de coordinació amb les diferents comunitats, per tal de tractar aspectes relacionats amb l'assistència religiosa als interns.

c) Espais, mitjans i horaris

Cada centre penitenciar ha de comptar com a mínim amb un espai multiconfessional que s'adeqüi a les necessitats derivades de l'assistència religiosa de les diferents confessions. Altrament, també es pot donar resposta a aquestes necessitats mitjançant diferents espais, si cadascun d'aquests s'adequa a les necessitats específiques d'alguna d'aquestes confessions.

Així mateix, tot tenint en compte qüestions relatives a la seguretat i l'organització de cadascun dels centres, s'hauran de preveure els ajustaments d'horaris, mobilitat i accessibilitat que siguin necessaris, per tal de possibilitar l'assistència religiosa individual i col·lectiva, i les celebracions especials de cadascuna de les religions que facin ús d'aquests espais.

En aquest sentit, la Direcció General d'Afers Penitenciaris elaborarà i difondrà els protocols d'actuació relatius a les diferents activitats religioses, especificant els requeriments mínims que hauran de satisfer els centres penitenciaris. En cas que per algun motiu no sigui possible complir aquests requeriments, el centre n'haurà d'informar raonada i formalment dels motius al/a la Responsable de la Unitat de Programes Transversals de la DGAP, per tal de poder trobar conjuntament una opció substitutòria.

d) Coordinació als centres penitenciaris

El director del centre penitenciar, i per delegació el subdirector de Tractament, seran els referents principals del personal religiós.

A més, a cada centre, el subdirector de Tractament designarà un professional que donarà el suport necessari al personal religiós per tal que pugui portar a terme les seves activitats.

Els centres penitenciaris hauran d'incloure en la informació que es lliura a les persones internes a l'ingrés al centre, una menció al dret a rebre assistència religiosa, així com del procediment per a sol·licitar-la, i la prestació concreta d'aquests serveis al centre (horaris, espais, referents, etc.).

e) Continguts de l'assistència religiosa

Tenint en compte les particularitats de cadascuna de les religions, les activitats que constitueixen l'assistència religiosa es definiran en el marc del conveni corresponent entre el Departament de Justícia i Qualitat Democràtica i cadascuna de les confessions religioses. De la mateixa manera, les festivitats religioses que s'hauran de contemplar en cada cas, es regularan en aquests mateixos convenis. La DGAP elaborarà els protocols d'actuació necessaris relatius al desenvolupament d'aquestes festivitats als centres penitenciaris. Com a solució transitòria en el cas que no existeixi un conveni amb una determinada confessió religiosa, la DGAP, amb l'assessorament de la DGAR, elaborarà un document provisional que reculli el contingut de l'assistència religiosa de la religió concreta.

L'assistència religiosa de les persones internes que professen confessions amb les quals l'estat espanyol no ha signat un acord de cooperació, haurà de partir d'una sol·licitud específica prèvia per part de la/de les persona/es interna/es (segons el circuit descrit en la informació que es proporciona a l'ingrés al centre).

Tot tenint en compte les disponibilitats pressupostàries, qüestions relatives a la seguretat i l'organització de cadascun dels centres, la DGAP comptarà amb l'assessorament de la DGAR del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica per tal d'establir els mecanismes que permetin satisfer aquestes demandes. Aquesta atenció tindrà sempre caràcter individual, llevat dels casos en què la DGAP consideri pertinent autoritzar altres modalitats d'assistència.

3. Celebració de festivitats religioses als centres penitenciaris

La DGAP elaborarà i distribuirà amb periodicitat anual un calendari amb les festivitats religioses que es commemoren als centres penitenciaris, així com, si s'escau, els protocols d'actuació relatius a aquestes festivitats, especificant els requeriments mínims que hauran de satisfer els centres penitenciaris.

En cas que per algun motiu no sigui possible complir aquests requeriments, el centre n'haurà d'informar raonada i formalment dels motius al/a la responsable de la Unitat de Programes Transversals de la DGAP, per tal de poder trobar conjuntament una opció substitutòria.

A fi de garantir el correcte desenvolupament d'aquestes commemoracions, els directors dels centres penitenciaris hauran de designar un professional de referència que es comunicarà a la DGAP, i que d'entre altres funcions, s'encarregarà de:

- a) Dur a terme les reunions de coordinació necessàries prèvies per a la preparació d'aquestes celebracions.
- b) Vetllar pel correcte desenvolupament de les commemoracions i del compliment dels protocols relacionats.
- c) Elevar a la DGAP una avaluació de les actuacions dutes a terme pel que fa a les diferents celebracions.

4. Alimentació

Els centres penitenciaris han de complir amb les previsions alimentàries recollides per la legislació vigent en relació a les diferents confessions religioses.

A més d'aquestes previsions, els centres penitenciaris podran preveure:

- a) La celebració d'àpats especials en ocasió de determinades festivitats religioses, que comptaran amb la col·laboració del Centre d'Iniciatives per a la Reinserció (CIRE).
- b) La incorporació a la botiga dels centres dels productes consumits particularment pels seguidors d'algunes comunitats religioses en determinats períodes. Per tal que la incorporació d'aquests productes alimentaris sigui homogènia en tots els centres penitenciaris, serà la Comissió de Botigues la que haurà d'autoritzar la incorporació de productes que no estiguin previstos en els llistats dels autoritzats.
- c) La distribució entre les persones internes d'aliments consumits particularment pels seguidors d'algunes comunitats religioses en determinats períodes, en coordinació i col·laboració del CIRE.

5. Objectes religiosos d'ús individual

Els equips directius dels centres autoritzaran l'ús d'objectes destinats a la pràctica religiosa individual i els símbols religiosos individuals, sempre que no comprometin la seguretat del centre i/o els drets fonamentals de la resta de les persones internes.

Per a l'autorització referida caldrà tenir en compte les previsions de l'article 51 del RP que preveu el que s'han de considerar objectes no autoritzats, així com la normativa de

desenvolupament dictada per aquesta Administració d'execució penal, en concret, la Instrucció 2/2010, reguladora dels objectes autoritzats i prohibits per a les persones internes als Centres penitenciaris de Catalunya, i la Instrucció 3/2022, reguladora de l'ús d'equips informàtics i del procediment d'adquisició d'aparells electrodomèstics per part dels interns dels centres penitenciaris de Catalunya

Les biblioteques dels centres penitenciaris han de posar a disposició de les persones internes els textos fonamentals de les principals confessions religioses.

6. Disposicions finals

Aquesta Instrucció 1/2025, de regulació del dret a rebre atenció religiosa als centres penitenciaris de Catalunya entra en vigor al mes següent de la seva signatura, quedant derogada la Instrucció 1/2005, de regulació del dret a rebre atenció religiosa en el medi penitenciari.

La Instrucció s'ha de llegir en la primera reunió del Consell de Direcció que tingui lloc després de rebre-la al centre penitenciari, perquè se'n tingui constància i se'n prengui coneixement, i s'ha de difondre en els termes establerts a la Disposició Transitòria Tercera 2. del Decret 329/2006, de 5 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya i a l'article 13.2.d 2) del ROFSEPC.

En rebre-la, s'ha d'acusar la recepció a la Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat.

El director general d'Afers Penitenciaris

Director General 2025.10.21
d'Afers Penitenciaris 09:29:48
+02'00'